

Sociòleg. President de l'Institut d'Estudis Catalans

Salvador Giner

On és la ira, on és la joia d'antany?

El Maig del 68 és quelcom complex i que cal contextualitzar en el marc d'altres fenòmens de diversa consideració, alguns dels quals poden ésser considerats fins i tot més determinants i de més calat que els mateixos fets als quals ens referim. Quatre decennis no són suficients per copsar-ne les conseqüències, i probablement en siguin més perceptibles les reaccions que els resultats mateixos. Tampoc no és possible establir paral·lelismes entre el Maig del 68 i les revoltes violentes als suburbis de diverses ciutats franceses el 2005, o l'esclat del 2006, durant el qual milions de joves –més que el 1968– es van manifestar a França per raons més específiques –menys ideològiques– que les d'un maig de fa quaranta anys. Probablement només el moviment *altermundista* actual en sigui hereu en alguns aspectes, com en la simplicitat d'algunes anàlisis o en la banalitat d'alguns eslògans. Amb tot, però, cal no menystenir els esdeveniments de la primavera del 1968.

Què en resta, d'allò que hom anomena *Maig del 68*? Amb aquest convenient lema sovint evoquem alguna cosa que succeí a la primavera del 1968. Aparentment, i sobretot, un aiguabarreig de moviment cultural i polític estudiantil a França, especialment a París, acompanyat d'una crisi governamental i una derrota de l'esquerra –tant la partidista com la sindical–, ultrapassada i confusa pels esdeveniments (uns esdeveniments que ni volgué ni esperava), és a dir, per un moviment revolucionari incipient al qual no es va afegir, i que, per tant, va contribuir, clarament, a derrotar.

Només que ens ho mirem un xic més de prop, descobrirem que rere

la primera plana mediàtica, amatent al més menut esdeveniment parisenc, hi hagué esdeveniments de més volada i transcendència en aquell mateix moment: el moviment vers la democràcia i la decència pública a Txecoslovàquia, que tingué la mala fortuna d'haver de competir amb els aldarulls francesos, i que fou esclafada pels tancs de l'imperi soviètic; la matança militar de centenars d'estudiants a la plaça de Las Tres Culturas, a Ciutat de Mèxic, davant de la brutalitat de la qual París, certament, no val cap missa.

Hom es pregunta, doncs, si no caldria reformular la pregunta mateixa abans de fer-la. Si no convindria demanar-se, per a poder conèixer què en resta, de tot allò, primer de tot, què fou tot allò, on començà, quina coherència tenia —si és que en tenia—, què volia, quin abast tingué.

La resposta fàcil, la generacional, ja la tenim, i l'hem sentida prou cops. Els rebels del Maig del 68 no havien fet ni viscut la Guerra Mundial ni tenien una memòria directa de la postguerra, almenys a França, i poc després a Itàlia i Alemanya, que visqueren també revoltes molt i molt considerables. (Algunes, com les de la Universitat de Trento, tan emblemàtiques que fins i tot els que sistemàticament obliden que no tot passà a París, ni tan sols el més important, se'n recorden incidentalment.) Els rebels havien viscut els avantatges d'un estat assistencial consolidat i havien tingut accés a una universitat molt més oberta que la de les generacions precedents. Es trobaven, però, amb un món molt més tancat que el que els havien promès les ideologies d'aleshores. No hi ha res més perillós que les expectatives frustrades: és així com comencen totes les revolucions conegudes. Amb l'opressió no n'hi ha prou: sense esperances i expectatives frustrades no hi ha revolucionaris. Ni revolucions.

El Maig del 68, però, venia de lluny. La ideologia anarquitzant que el caracteritzava s'havia formulat amb una gran precisió abans als Estats Units. El decisiu Moviment per la Llibertat d'Expressió (*Free Speech Movement*) de Califòrnia és del 1964. I tot el difús moviment *hippy* —amb una respectable literatura en general— és encara anterior. L'eclosió de la permissivitat, de la cultura anomenada *alternativa* i de l'hedonisme desfermat, consolidat a l'anomenat *Swinging London*, és d'aquell temps: la revolució de la moda

Hi hagué esdeveniments de més volada i transcendència en aquell mateix moment, com el moviment vers la democràcia i la decència pública a Txecoslovàquia

i, paral·lelament, dels costums eròtics (Mary Quant apareix també vers el 1964) precedeix tot això. La desafecció a la Guerra del Vietnam, també. La fallida primera obertura de la Unió Soviètica, també. I la faç llibertària i alliberadora de la revolució cubana —camí d'una indefectible degradació en dictadura estalinista, una mica suavitzada per la suau brisa antillana— encara somreia en la distància.

En altres mots, allò que, ras i curt, anomenem *Maig del 1968*, és d'una extrema complexitat, i, per tant, es fa difícil copsar-ne els resultats quatre decennis més tard. Institucionalment, en resten algunes coses prou significatives, tot i que més com a reacció que no pas com a llegat. Per exemple, el

Els rebels del Maig del 68 no havien fet ni viscut la Guerra Mundial ni tenien una memòria directa de la postguerra, almenys a França

fracàs dels sindicats i la incapacitat dels partits comunistes d'aliar-se amb el moviment espontani, participatiu i lúdic dels estudiants els costà un altíssim preu. Perderen tot carisma i atractiu entre la gent jove i esperançada, i competent acadèmicament, d'afegir-se al moviment obrer. N'encetaren la davallada i la desaparició. Els sindicats perderen tot encís: esdevingueren defenses gremialistes d'interessos col·lectius. Els partits, d'esquerra, poca cosa més. Avui, tot sigui dit, continuen defensant l'Estat assistencial i sovint són un estímul per a la justícia social distributiva. No gaire més. No exigeixen una reestructuració de l'ordre capitalista.

Fa un parell d'anys, a l'abril del 2006, els estudiants també es revoltaren a França: Com abans, ocuparen la Sorbona. Per moltes ciutats, es manifestaren massivament als carrers. Xocaren de nou violentament amb les forces de l'ordre més dures, les *Compagnies Républicaines de Sécurité*, els temuts CRS. (L'actual president Sarkozy, dirigí com a ministre de l'Interior, directament, les operacions.) Treballadors de tota mena s'afegiren a les protestes. Tanmateix, pràcticament ningú no gosà afirmar, seriosament, que era una repetició calcada dels anteriors esdeveniments. Aquells van tenir lloc quan a França la situació econòmica anava prou bé, i, alhora, culturalment hi regnava una efervescència futurista i llibertària que esperava grans coses de l'esdevenidor. El 2006, en canvi, com ara, ningú no està tan segur de res. El canvi climàtic provocat per l'ésser humà, l'ombra creixent d'una crisi econòmica, la continuació dels genocidis o de l'esclafament —com al Tibet, com al Kurdistan, com a Darfur— de les nacions i llurs drets, les guerres

neoperials, no permeten somiar gaire. A França mateix, durant l'esclat del 2006 l'atur dels joves ja era escandalós. I l'any anterior, al novembre del 2005, els suburbis havien esclatat amb ira, mentre membres joves de la primera i la segona generacions de joves musulmans immigrants, s'afanyaven a cremar milers d'automòbils pels carrers. Cap revolta ja no podia tenir el mateix simbolisme, ni la mateixa significació, ni les mateixes conseqüències. La radicalitat del 68, ha desaparegut: la revolta de fa dos anys, era específica: contra una llei de contracte laboral de gent jove, no contra una visió del món, tot un ordre polític, i tot un sistema social de desigualtat. I, curiosament, els milions que es manifestaren el 2006 eren potser més, en nombre, que els del 1968.

Com a màxim, podríem arribar a sostenir que el moviment dit *altermunicipalista* —iniciat a Porto Alegre fa pocs anys— és, en algun sentit, hereu del Maig del 68. No és difícil pensar-ho: en la història sempre hi ha més continuïtats que no pas ruptures. Algunes coses en el tarannà d'avui recorden el 1968: la senzillesa (infantilisme?) de les anàlisis polítiques, la dimensió lúdica i aventurera dels participants, l'«antisistemisme» com a ideologia. Aquestes coses s'assemblen força al que entenem per *Maig del 68*. Altres, menys. Per primer cop, la mundialització ha avançat prou seriosament perquè el desplaçament de les iniciatives a la perifèria (el Brasil, l'Índia) sigui sovint palpable. (El teatre mediàtic i els vols assequibles hi ajuden.) El que més uneix, lamentablement, allò i això, és una manca de definició d'objectius. Dir avui «Un altre món és possible» és tan banal com dir, com feien els estudiants del 68, «La imaginació, al poder». Caldria saber, abans que res, quina mena de món és possible, quins són els elements factibles. Com calia saber, i no ens ho digueren, quina era la imaginació. Quin era el contingut específic d'aquella imaginació que havia de prendre el poder. Que no el prengué.

Fóra un error, tanmateix, menystenir allò que hom sovint anomena «els esdeveniments de 1968»: hi havia massa il·lusions nobles, massa esperances racionalment sostenibles, massa anhels justos perquè, avui, amb el cinisme dels desenganyats, ho recordem només com un lamentable accident en l'evolució de la història. Com quelcom moralment ignorable i històricament

L'eclosió de la permissivitat i de l'hedonisme desfermat, consolidat en l'anomenat *Swinging London*, és d'aquell temps

secundari. En primer lloc, una reconstrucció adient dels esdeveniments hauria, com he dit, arrencar de soca-rel la interpretació «francocèntrica» de tot el que succeí: reafirmar l'abast de l'origen remot cultural nord-americà de tot el moviment: des de la nova literatura —Ginsberg, Kerouac— fins al mateix moviment estudiantil —com el de Califòrnia— i la lluita exemplar —Martin Luther King— contra el racisme i contra la guerra del Vietnam. Reafirmar l'abast també de la presència i la irrupció de moviments estu-

El fracàs dels sindicats i la incapacitat dels partits comunistes d'aliarse amb el moviment espontani, participatiu i lúdic dels estudiants els costà un altíssim preu

diantils fins llavors perifèrics i ignorats, com el de Mèxic, que va ser ofegat en sang, en una mesura incomparable amb el que passaria a Europa; incorporar-hi moviments estètics i d'alliberament de gènere i costums eròtics com els que començaren els anys seixanta a Anglaterra; donar a Itàlia i Alemanya la importància i pes que tingueren, i a la Primavera de Praga un pes molt i molt superior que als esdeveniments parisencs. Recuperar l'abast del moviment joiós dels joves pacifistes que duïen flors a les mans i les

repartien entre els vianants i els passavolants sorpresos sense por a fer el ridícul. Recordeu que pocs anys després, dins un mateix esperit d'alegria i pau, els fusells dels soldats portuguesos duïen clavellines al canó, i, sense cap tret, restabliren la democràcia al seu país. (Mentrestant, els esdeveniments que s'esqueien a casa nostra, com la Caputxinada del 1966, no eren equiparables als de fora, car la nostra gent estava enfeïnada en una lluita distinta per aconseguir drets democràtics fonamentals i tradicionals —llibertat política, d'opinió, de reunió, sindical—, i, per tant, la nostra preocupació era molt més elemental i, en un cert sentit, desfasada, o prèvia, a allò que a França, volia el moviment del Maig. Ens podríem comparar, *mutatis mutandis*, només amb la gent de Praga, a la mateixa època.)

Un cop reconstruït el passat amb més seny i menys eurocentrisme, però sobretot amb menys «francocentrisme», podrem començar a establir-ne, amb la deguda serenor, allò que ens resta del vast episodi de fa quatre decennis: vull creure que tot no fou en va, ni penso que tingui raó ningú que pensi que no deixà rastre. Encara penso que, essencialment, el moviment —fins i tot el més radical i llibertari— fou a fi de bé, i que, en conjunt, ens apropà un xic més a la societat decent a la qual, avui, encara aspirem. No perdem la joia d'antany.